

15. Ківалов С.В. Теоретична характеристика функціонального змісту адміністративного судочинства як правозахисного механізму у сфері публічного управління // Актуальні проблеми держави і права. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2014_71_4.

16. Радчук А.А. Функції адміністративного судочинства у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «ПРАВО». Випуск 22, 2016. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2016_22_28.

УДК 342.951(316.334.2)

СУБ'ЄКТИ МЕЦЕНАТСЬКОЇ ТА СПОНСОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Демешко Максим Валерійович,
аспірант кафедри адміністративної
діяльності (Національна академія
внутрішніх справ, м. Київ, Україна)

У статті проаналізовано суб'єкти меценатської та спонсорської діяльності як суб'єкти адміністративного права. Зроблено загальний аналіз суб'єктів адміністративного права.

Ключові слова: суб'єкти, адміністративне право, адміністративно-правовий статус, меценатська діяльність, спонсорська діяльність.

SUBJECTS OF PATRONAGE AND SPONSORSHIP ACTIVITIES AS SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE LAW

Demeshko Maksym Valeriiovych,
Postgraduate Student at the Department
of Administrative Activity
(National Academy of Internal Affairs,
Kyiv, Ukraine)

The article analyzes the subjects of patronage and sponsorship activities as subjects of administrative law. The general analysis of subjects of administrative law is made.

Key words: subjects, administrative law, administrative and legal status, philanthropic activity, sponsorship activity.

Постановка проблеми. В останні роки питання окреслення чіткого переліку суб'єктів адміністративного права є одним із найактуальніших, що постає перед науковою адміністративного права, оскільки саме ці особи виступають учасниками адміністративно-правових правовідносин і визначають їхні тенденції розвитку. Суб'єкт адміністративного права – це, перш за все, особа, котра виступає потенційним учасником адміністративних правовідносин, що відповідають особливим ознакам, закріпленим у нормах адміністративного права й зумовлюють можливість набувати та реалізовувати права й обов'язки на основі таких норм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблематика суб'єктного складу адміністративного права привертала увагу багатьох учених-юристів, зо-

крема, цими питаннями займалися В.Б. Авер'янов, Г.В. Атаманчук, К.К. Афанасьєв, Н.О. Армаш, О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, В.М. Гаращук, В.М. Горшенев, І.П. Голосніченко, С.Т. Гончарук, І.С. Гриценко, Є.В. Додіна, О.О. Дьомін, Ю.А. Дорохіна, А.І. Єлістратов, О.Ф. Євтихєв, Б.М. Лазарєв, Д.М. Лук'янець, О.Є. Луцьов, С.В. Ківалов, Т.О. Коломоєць, Л.В. Коваль, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, Т.О. Мацелик, Н.Г. Саліщева, Р.А. Сербин, В.Ф. Сіренко, Ю.М. Стариллов, М.С. Студенікіна, Ю.О. Тихомиров, О.В. Шоріна та інші. У поле зору згаданих вчених потрапляли як окремі суб'єкти, так і їх угруповання, узагальнена характеристика всієї системи суб'єктів адміністративного права тощо. Однак при цьому питання суб'єктів меценатської та спонсорської діяльності, на жаль, були і залишаються лише опосередкованим предметом дослідження з боку вчених-адміністративістів.

Мета статті полягає у наданні загальної характеристики суб'єктів меценатської та спонсорської діяльності у системі суб'єктів адміністративного права під кутом зору сучасних тенденцій розвитку адміністративно-правової науки та думок учених-адміністративістів із приводу порушеної проблематики.

Виклад основного матеріалу. Як зазначають окремі науковці, суб'єкт адміністративного права – це учасник, активний або пасивний, процесу державного управління, наділений у зв'язку з цим комплексом прав та обов'язків, що становлять його адміністративно-правовий статус [1, с. 89]. Як і в будь-якій іншій галузі права, суб'єкт адміністративного права – це будь-яка людина (фізична особа) або група осіб (юридична особа), наділені специфічним статусом, що перетворює їх з індивіда або групи індивідів у громадянина (іноземця, особи без громадянства) й орган виконавчої влади (неприбуткову організацію, благодійну організацію, підприємство тощо).

У літературі досить часто робляться спроби деталізувати перелік суб'єктів адміністративного права, аналізуючи різноманітні адміністративно-правові статуси. Однак, наприклад, як спеціального суб'єкта виділяють громадянина чи орган виконавчої влади. Проте при цьому треба мати на увазі, що «громадянин» містить тільки набір прав та обов'язків, що відображають взаємовідносини фізичної особи з державою в тому разі, якщо він відповідає вимогам, необхідним для відповідності цьому статусу. На наш погляд, одна і та сама фізична особа може бути в різні періоди свого життя й іноземцем, й особою без громадянства, й громадянином України, але при цьому не на йоту хвилини не перестає бути суб'єктом адміністративного права.

Те саме стосується також такого суб'єкта адміністративного права, як юридичне лице, яке виступає носієм різноманітних адміністративно-правових статусів, багато з яких, до речі, співпадають із цивільно-правовими. Отже, в адміністративному праві у ролі суб'єктів фігурують неприбуткові організації, зокрема благодійні (установи, фонди, партії, громадські об'єднання тощо). Зважаючи на викладене вище, можна констатувати, що статус неприбуткової організації (установи) має подвійну природу: він проявляється і як статус цивільно-правовий, і як статус адміністративно-правовий.

Отже, необхідно розібратися, що собою являє адміністративно-правовий статус. Із теорії права відомо, що правовий статус особистості або організації – це сукупність усіх притаманних їй прав та обов'язків, закріплених нормами права тієї чи іншої держави, а також визнаними цією державою норм міжнародного права. Остання складається з двох ключових компонентів: правоздатності та дієздатності. Адміністративно-правовий статус, у свою чергу, – це сукупність прав та обов'язків фізичної та юридичної особи, встановлених нормами адміністративного права. Його невід'ємним елементом також виступає адміністративна правосуб'єктність, тобто поєднання правоздатності й дієздатності суб'єкта адміністративного права [2, с. 183–184].

На нашу думку, у суб'єктів адміністративного права немає єдиного загального адміністративно-правового статусу. Їх усіх поєднує та обставина, що володіють правами

та обов'язками на основі норм адміністративного права. Отож, правоздатність і дієздатність адміністративного права також змінюються залежно від його конкретного адміністративно-правового статусу. Прикладом можна назвати правоздатність юридичної особи як ліцензіата, яка виникає з моменту отримання ліцензії й припиняється, як правило, із закінченням строку її дії. Правоздатність цієї ж юридичної особи як платника податків виникає з моменту реєстрації в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та громадських формувань й припиняється у зв'язку з його ліквідацією (банкрутством).

Ю.М. Старілов, наприклад, виділяє такі ознаки, котрі визначають загальне в адміністративній правоздатності суб'єктів адміністративного права: – управлінська сутність діяльності, яка проявляє себе під час реалізації адміністративної правоздатності; – наявність спеціальних прав та обов'язків суб'єктів адміністративного права, що спонукають формування організаційних зв'язків і відносин у системі публічного права; – юридична владність дій і розпорядливість рішень, котрі приймаються деякими суб'єктами адміністративного права; – реалізація державно-примусових повноважень, заходів адміністративного примусу; – забезпечення захисту правовідносин, учасниками яких виступають громадяни; – юридичні гарантії розгляду правового спору, який виникає в системі публічного управління в адміністративному чи в судовому порядку [3, с. 422–423].

Думається, що вказані ознаки справді є найбільш типовими для сфери адміністративного права, але в жодному разі не властиві правоздатності всіх суб'єктів адміністративного права. Те саме можна сказати й про дієздатність (включно з деліктоздатністю) суб'єкта адміністративного права. Його обов'язок, зокрема нести адміністративну відповідальність, мабуть, єдина ознака правового статусу суб'єкта галузі, котра притаманна всім суб'єктам адміністративного права. При цьому треба враховувати той факт, що деліктоздатність у межах інституту адміністративної відповідальності виникає залежно від того, хто виступає суб'єктом правопорушення: фізична особа (громадянин, іноземний громадянин чи особа без громадянства, посадова особа) або юридична особа.

Наприклад, якщо взяти звичайний державний університет як суб'єкт адміністративного права, то в ньому одночасно присутній статус неприбуткової організації у формі установи і статус бюджетної організації (одержувача бюджетних коштів) відповідно до Бюджетного кодексу України від 8 липня 2010 року № 2456-VI, статус суб'єкта освітньої діяльності згідно із Законом України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII й статус закладу вищої професійної освіти відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII, а також платника податків згідно з Податковим кодексом України. Утім, за своєю суттю ВНЗ – це юридична особа, тобто колективний суб'єкт права, котрий відповідає певним ознакам юридичної відособленості.

Отже, ми бачимо, що адміністративно-правовий статус – це не щось стабільне й узагальнююче, що притаманне всім без винятку суб'єктам адміністративного права, а те, що визначає місце конкретного суб'єкта в системі певних адміністративно-правових відносин, відображає сукупність прав та обов'язків суб'єкта адміністративного права, який виступає в певній ролі [4, с. 81–82].

Необхідно зазначити, що, загалом, для оптимальної класифікації суб'єктів адміністративного права на певні види (групи) в науковій літературі у різні часи висловлювались різноманітні підстави.

Наприклад, А.І. Єлістратов на початку ХІХ ст., досліджуючи публічні адміністративні правовідносини, визначив, що юридичні відносини встановлюються лише між

людьми, а тому суб'єктами публічних відносин можуть бути лише посадові особи, наділені підзаконною владою управління. До суб'єктів права він зараховував об'єднання осіб, які організовані певним чином (земство, місто – громада); об'єднані суспільними інтересами окремих місцевостей (селянські та міщанські громади); об'єднані інтересами окремі групи людей; громади, об'єднані спільною справою (університет). Приватні особи, за твердженням автора, також виступають суб'єктами права [5, с. 17]. Є.Н. Трубецької пропонує інший індивідуально-колективний критерій їх розмежування. Під фізичною особою, на його думку, треба розуміти особу індивідуальну, одиничну, на протизагу юридичним особам, які є особами колективними [6, с. 230].

У радянський період підхід до суб'єктів адміністративного права визначався тогочасною суспільно-правовою свідомістю. Наприклад, Ц.А. Ямпольська зазначала, що в адміністративному праві виділяються три основні групи суб'єктів: органи держави та їхні агенти; громадські організації та їхні органи; громадяни [7, с. 10]. І.І. Євтихєв до кола суб'єктів радянського адміністративного права включав органи радянського державного управління, їхніх посадових осіб, громадські організації та громадян [8, с. 9]. Більш розгорнутий перелік давав Г.І. Петров. «Суб'єктами адміністративного права, – писав він, – є 1) громадяни СРСР, особи без громадянства та іноземці; 2) органи державного управління і внутрішні частини їхнього апарату; 3) державні і громадські підприємства й установи та внутрішні частини їхнього апарату; 4) органи громадських організацій, діяльність яких регулюється правом, їхні внутрішні частини; 5) організації громадського сприяння державному управлінню; 6) службовці, які є носіями адміністративних прав і обов'язків» [9, с. 106; 10, с. 7].

Фахівці адміністративного права в сучасній період визначають, що суб'єктів адміністративного права можна також поділити на два види: 1) індивідуальні (громадяни України, іноземці, особи без громадянства, біженці) та 2) колективні (органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування; підприємства, установи, організації незалежно від форм власності; громадські організації, релігійні організації тощо) [11, с. 18].

Традиційним такий підхід є також для теорії права. Наприклад, Б.М. Чичерін як суб'єктів права розглядає розумну (тобто правоздатну) людину та юридичну особу [12, с. 234], Я.М. Магазинер – фізичну та юридичну особу [13, с. 102–105]. Два види суб'єктів права (індивідуальних і колективних) називають також В.С. Афанасьєв [14, с. 233], В.К. Бабаєв [15], Д.М. Барах [16, с. 16–24], Н.Л. Гранат та Л. І. Спиридонов [17]. Але це формулювання є, як правило, загальною схемою визначення видів суб'єктів права, а в кожній окремій галузі права вид таких суб'єктів повинен бути конкретизованим. Наприклад, на думку С.М. Махіної, в управлінському процесі беруть участь три групи суб'єктів: перша група – суб'єкти, наділені власними повноваженнями (сторона, яка управляє), – Президент України, вищі посадові особи, вищі органи виконавчої влади; друга група – це суб'єкти, на яких поширюється владний вплив (керована сторона), тобто фізичні та юридичні особи, які не наділені владними повноваженнями у сфері управління; третя група – суб'єкти, які одночасно володіють владними повноваженнями та перебувають під управлінським впливом (посадові особи, державні та муніципальні службовці, структурні підрозділи органів державної влади) [18, с. 123].

В.К. Колпаков, крім вищезазначених, пропонує такі критерії поділу суб'єктів адміністративного права: залежно від належності до державних структур (державні організації та їхні представники й недержавні організації та їхні представники); на суб'єктів колективних та індивідуальних; фізичних та юридичних осіб тощо [19, с. 75–76]. Такої думки дотримувався В.Б. Авер'янов, додаючи, що суб'єктів адміністративного права можна поділити на суб'єктів, які здійснюють виконавчу владу, і суб'єктів, що належать до інших гілок влади [20, с. 116].

В.В. Галуцько вважає, що суб'єктами адміністративного права можуть бути такі: індивідуальні суб'єкти (фізичні особи, які поділяються на громадян (володіють повним набором прав і обов'язків у державі), іноземців та осіб без громадянства (мають обмеження щодо політичних прав, не виконують військового обов'язку), фізичних осіб з іншим спеціальним статусом (фізичні особи – підприємці чи фізична особа – водій транспортного засобу) та колективні суб'єкти (юридичні особи: держава, державні органи та установи, громадські об'єднання, адміністративно-територіальні одиниці та їхнє населення, виборчі округи, релігійні організації, промислові підприємства, іноземні підприємства тощо) [21, с. 121]. Аналіз сучасних наукових і науково-публіцистичних джерел свідчить про те, що більшість науковців на перше місце серед суб'єктів права ставлять людину і лише потім вивчають структуру та функціонування апарату публічної влади.

Далі ми будемо розглядати не суб'єкти адміністративного права, а найбільш характерні для адміністративного права правові статуси його суб'єктів. Серед статусів фізичних осіб найбільший інтерес становлять статуси громадянина України і осіб без громадянства, оскільки вони позбавлені режимної організації в межах адміністративного права, а серед статусів юридичних осіб й інших колективних суб'єктів адміністративного права – статуси:

1) щодо державних органів й організацій, які наділені владними повноваженнями у сфері державного управління (органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та їхні посадові особи);

2) щодо недержавних колективних суб'єктів (прибуткових організацій, засобів масової інформації, платників податків, бюджетних організацій, неприбуткових організацій – громадських об'єднань, релігійних організацій, благодійних організацій).

Треба зауважити, що цей перелік не претендує на повну вичерпність, оскільки є безліч сумісних й перехресних адміністративно-правових статусів, які просто неможливо привести до єдиного класифікаційного знаменника. Саме тому вказані статуси не треба сприймати як види чи групи суб'єктів адміністративного права, хоча в певний проміжок часу певна група суб'єктів, виступає й бюджетною установою, й благодійною організацією тощо.

Особливої уваги в аспекті теми статті заслуговують такі суб'єкти адміністративного права, як-от суб'єкти благодійної, меценатської та спонсорської діяльності. До їх безпосереднього розгляду й перейдемо далі.

Суб'єктами благодійної діяльності є благодійні організації, які утворені та діють відповідно до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 5 липня 2012 року № 5073-VI, а також інші благодійники та бенефіціари. Зокрема, вищевказаний Закон визначає, що благодійною організацією є юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначених цим Законом, як основну мету її діяльності. Основними сферами благодійної діяльності при цьому виступають такі: 1) освіта; 2) охорона здоров'я; 3) екологія, охорона довкілля та захист тварин; 4) запобігання природним і техногенним катастрофам і ліквідація їхніх наслідків, допомога постраждалим внаслідок катастроф, збройних конфліктів і нещасних випадків, а також біженцям та особам, які перебувають у складних життєвих обставинах; 5) опіка і піклування, законне представництво та правова допомога; 6) соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальні послуги і подолання бідності; 7) культура та мистецтво, охорона культурної спадщини; 8) наука і наукові дослідження; 9) спорт і фізична культура; 10) права людини і громадянина та основоположні свободи; 11) розвиток територіальних громад; 12) розвиток міжнародної співпраці України; 13) стимулювання економічного росту

і розвитку економіки України та її окремих регіонів та підвищення конкурентоспроможності України; 14) сприяння здійсненню державних, регіональних, місцевих та міжнародних програм, спрямованих на поліпшення соціально-економічного становища в Україні; 15) сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану [22].

Однак благодійна організація є не єдиною передбаченою законодавством формою благодійних громадських об'єднань, у зв'язку з чим наведену вище дефініцію можна розглядати ніби у вузькому сенсі стосовно власне благодійної організації. Що ж стосується визначення організації, що здійснює благодійну діяльність, то наведене формулювання, безумовно, є не повним, оскільки організації для здійснення благодійної діяльності створюються в різних організаційно-правових формах, передбачених законодавством України для неприбуткових організацій.

У цьому ракурсі заслуговує на увагу класифікація благодійних організацій, запропонована Р.А. Сербиним, за такими критеріями: за категоріями осіб, якими вони опікуються; за віковою ознакою осіб, якими опікуються благодійні організації (діяльність яких спрямовано на дітей, повнолітніх осіб, та змішані); за віковою ознакою учасників (учасниками яких є повнолітні особи, повнолітні та неповнолітні особи); за ознакою статі осіб, якими вони опікуються; за професійними ознаками членів благодійних організацій (учасниками яких є представники однієї професії та декількох професій); за порядком фінансування (які фінансуються за кошти внесків учасників, благодійників, що не є учасниками благодійної організації, змішаного фінансування); за засновниками (засновані фізичними особами, юридичними особами, фізичними та юридичними особами); залежно від об'єкта надання благодійної допомоги (які надають благодійну допомогу фізичним особам, юридичним особам, фізичним та юридичним особам); за рівнем державного контролю (за якими здійснюється загальний та посилений державний контроль); за кількісним складом (малі, середні, великі); за організаційною формою (одиночні та які здійснюють діяльність спільно з іншими об'єднаннями); за часом існування (тимчасові та безстрокові); за характером адаптації до змін (із консервативною та гнучкою організаційною і функціональною структурою); залежно від сфер діяльності (які здійснюють діяльність у матеріальній, соціально-політичній, духовній та культурно-побутовій сферах і в декількох сферах); залежно від статусу (міжнародні та національні – всеукраїнські, регіональні, місцеві) [23, с. 19–20].

Благодійну організацію в широкому сенсі можна визначити так: благодійна організація – це добровільна, самоврядна, неприбуткова, неурядова (недержавна) юридична особа приватного права, створена з ініціативи громадян, котрі об'єдналися на основі спільності інтересів для досягнення (реалізації) передбачених законом цілей шляхом здійснення благодійної діяльності в інтересах суспільства загалом або окремих категорій громадян, зазначених у статуті громадського об'єднання з метою охорони здоров'я громадян, розвитку фізичної культури і спорту, задоволення духовних та інших нематеріальних потреб громадян, захисту прав, законних інтересів громадян й організацій, надання юридичної допомоги, а також з іншою метою, спрямованих на досягнення суспільних благ.

Що стосується тлумачення таких суб'єктів благодійної діяльності, як благодійник і бенефіціар, то їх визначення повною мірою дається у Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 5 липня 2012 року № 5073-VI, зокрема у статті 1. Тож під бенефіціаром розуміється набувач благодійної допомоги (фізична особа, неприбуткова організація або територіальна громада), що одержує допомогу від одного чи кількох благодійників для досягнення цілей, визначених цим Законом

[22]. На наш погляд, бенефіціаром можуть виступати неприбуткові організації соціальної спрямованості; заклади й організації, які реалізують гуманітарну діяльність; незахищені прошарки населення й соціальні групи, котрі потребують підтримки (фізичні та юридичні особи, територіальна громада).

Благодійником ж виступає дієздатна фізична особа або юридична особа приватного права (зокрема, благодійна організація), яка добровільно здійснює один чи декілька видів благодійної діяльності [22]. До таких суб'єктів можна зарахувати приватних благодійників (фізичних та юридичних осіб); організації, котрі професійно беруть участь у благодійній діяльності – благодійні фонди, благодійні установи, благодійні організації (ресурсні неприбуткові організації); бізнес-структури.

Хотілося б зазначити, що чисельність благодійних організацій в Україні, за даними Державної служби статистики України, зростає. Наприклад, на початок 2014 року вона становила 15 тис., а на 1 листопада 2017 року, без урахування окупованого Криму, – вже 17,6 тис. Однак загальна сума витрат на благодійність в Україні, за даними Державної фіскальної служби України (далі – ДФС), скоротилася з 9,43 млрд грн у 2015 році до 6,59 млрд грн у 2016 році. При цьому більше третини благодійних організацій взагалі не надаютьДФС звітів про свою діяльність. Основний же благодійний бюджет України покривається сотнею організацій. Але навіть серед цих найбільших, не кажучи вже про більш дрібних, кожна п'ята практично відсутня в публічному інформаційному полі: не має ані власного сайту, ні навіть Фейсбук-сторінки. І знайти будь-які відомості про їхню діяльність майже неможливо.

Чимала частина найбільш відомих благодійних організацій ґрунтуються на фандрейзинговому складнику: збирають кошти від широкого кола приватних і корпоративних благодійників. Деякі українські організації є підрозділами міжнародних мереж або створювалися в розрахунок на закордонну допомогу. Наприклад, міжнародний благодійний фонд «Карітас України», що діє під патронатом УГКЦ, і релігійна місія Caritas-Spes Римсько-католицької церкви в Україні є членами всесвітньої конфедерації Caritas Internationalis, що об'єднує 165 католицьких благодійних організацій. А фонд «Східна Європа» має в числі донорів Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) і Всесвітній дитячий фонд (WCF). Найбільш негативно війна і викликана нею фінансово-економічна криза позначилися на діяльності приватних філантропічних фондів. Серед них можна виділити такі: Фонд Ріната Ахметова «Розвиток України», Міжнародний благодійний фонд «Фонд Олександра Фельдмана», Фонд Віктора Пінчука, Благодійний фонд Порошенка, Фонд братів Кличків.

Оскільки спеціального Закону «Про меценатство» не має, а чинне законодавство у сфері благодійності, зокрема Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 5 липня 2012 року № 5073-VI не містить спеціальних правових норм, які б врегульовували питання суб'єктів меценатської та спонсорської діяльності, то під час розгляду цього питання ми будемо керуватися нормами міжнародного права.

Отож суб'єктами меценатської діяльності виступають меценати, меценатські організації та одержувачі меценатської підтримки.

Наприклад, відповідно до статті 5 Модельного закону щодо меценатства та спонсорства, прийнятого на тридцятому пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД № 30-9 від 3 квітня 2008 року [24] меценатом є фізична або юридична особа, яка безоплатно передає фінансові або матеріально-технічні засоби одержувачу меценатської підтримки з метою збереження і розвитку культурного надбання держави.

Меценатські організації – це такі неприбуткові благодійні організації, головною метою яких є здійснення меценатської діяльності в інтересах суспільства або окремих категорій осіб. Конкретна організаційно-правова форма таких організацій визнача-

ється засновниками (засновником), але найчастіше вони утворюються в таких організаційно-правових формах, як меценатська організація, меценатський фонд, меценатська установа, інші меценатські організації (фондації, місії, ліги тощо).

Одержувачами меценатської підтримки виступають фізичні або юридичні особи, які здійснюють професійну діяльність зі збереження та розвитку культурного надбання згідно з пріоритетами, встановленими урядом або органами державної влади. Одержувачем меценатської підтримки не можуть бути державні органи управління та контролю [24].

Далі треба зауважити, що відносини між меценатом і одержувачем меценатської підтримки оформлюються виключно договором у письмовому вигляді, який підлягає нотаріальному посвідченню, а всі операції із землею та іншим нерухомим майном підлягають державній реєстрації в порядку, встановленому законодавством. Недотримання зазначених вимог тягне за собою недійсність угоди та анулювання податкових та інших пільг, передбачених для меценатів і об'єктів меценатської підтримки.

Прикладів меценатства в Україні у роки незалежності чимало. Це – відновлення церков, підтримка вишів, театрів, музеїв народної творчості, видавничих проектів і багато іншого. Перерахувати всіх меценатів не видається можливим, обмежимося лише згадкою імен меценатів, які здійснюють меценатську і благодійну діяльність в Україні на постійній основі. Серед них можна виділити таких, як Віктор Пінчук, Сергій Тарута, Рінат Ахметов, Олександр Фельдман, Дмитро Андріївський, Юрій та Тетяна Логуші, Ігор Воронов, Вадим Новинський, Олександр Прогнімак, Анатолій Товстухов, Петро Писарчук, Дмитро Кутовий, Влада Прокаєва, Сергій Тигипко, Євген Уткін, Олена Золотарьова, Петро Порошенко, Володимир Філіппов, Віталій Антонов, Євген Черняк, Дмитро Зусманович, Геннадій Виходцев, Валерій Маковецький, Георгій Дігам, В'ячеслав Крук, Миколай Рогуцький та інші. На наше переконання, без підтримки меценатів неможливий розвиток культури України, а без культури бізнес не зможе стати цивілізаційним. Отже, без взаємодії бізнесу та населення в питаннях збереження культурної спадщини та підтримки розвитку духовної сфери неможливий соціальний мир і процвітання держави.

Суб'єктами спонсорської діяльності можна назвати спонсорів, користувачів спонсорської підтримки та учасників спонсорської діяльності.

Отож спонсорами виступають юридичні або фізичні особи, які здійснюють пожертви та спонсорську підтримку відповідно до цілей, у формі:

1) безкорисливої (безоплатної або на пільгових умовах) наділення правами володіння, користування та розпорядження будь-якими об'єктами права власності, зокрема грошовими коштами та (або) об'єктами інтелектуальної власності;

2) безкорисливої (безоплатної або на пільгових умовах) виконання робіт, надання послуг спонсорами – юридичними особами.

Треба зазначити, що фізичні та юридичні особи мають право безперешкодно здійснювати спонсорську діяльність на принципах добровільності та свободи вибору її цілей, індивідуально або шляхом об'єднання чи без створення спеціальної організації.

Під учасниками спонсорської діяльності розуміються фізичні та юридичні особи, які здійснюють благодійну та спонсорську діяльність, зокрема шляхом підтримки наявної або створення нової благодійної організації, а також фізичні та юридичні особи, в інтересах яких здійснюється зазначена діяльність. Що стосується іноземних громадян, осіб без громадянства, іноземних і міжнародних організацій, то вони теж мають право виступати учасниками спонсорської діяльності.

Користувач спонсорської підтримки – будь-яка юридична особа, яка не має на меті вилучення доходу, і будь-яка фізична особа, яка здійснює або здійснюватиме діяльність із метою, передбаченою законом [24].

Відповідно до статті 22 Модельного закону щодо меценатства та спонсорства, спонсори мають право доводити до відома громадськості через засоби масової інформації мету благодійної допомоги і спонсорської підтримки та інформацію про користувачів [24]. Згідно з пунктом 1 статті 5 Закону України «Про рекламу»: «У теле-, радіопередачах, матеріалах в інших засобах масової інформації, видовищних та інших заходах, які створені і проводяться за участю спонсорів, забороняється наводити будь-яку інформацію рекламного характеру про спонсора та / або його товари, крім імені або найменування та знака для товарів і послуг спонсорів» [25]. Отже, оприлюднення імені або товарного знака спонсора не вважається рекламою спонсора, а є лише виразом вдячності за одержану спонсорську підтримку і не може розглядатись як продаж або безоплатне надання послуг. Наприклад, радіо- і телекомпанії, газети та журнали, здійснюють реалізацію проекту і надають безкоштовний ефір, газетні та журнальні смуги, відносять до інформаційних спонсорів. Такий тип взаємодії не передбачає прямих фінансових вкладень, зате дає змогу економити кошти, виділені на піар певного заходу.

Найбільш поширеною є практика надання спонсорської підтримки у такому вигляді: вказівки спонсора в титрах телепрограми, яка проходить за цим проектом; використання торгової марки або логотипу спонсора в засобах зовнішньої реклами (афіші, розтяжки, постера, міні-постера та іншого); встановлення рекламних щитів у місцях проведення заходів; участь спонсора в прес-конференціях із заходу; інтерв'ю зі спонсором в публікаціях і телеефірі, присвячених проекту; надання запрошень.

В Україні спонсорство є на стадії формування, не визначено його правового статусу, немає чіткої семантичної характеристики: сенс терміна в ряді випадків підміняється поняттями «благодійність і меценатство». Однак передумов для становлення цього соціального інституту чимало. Сьогодні спонсори (генеральні або цільові) є в кожного великого музею; театрів, особливо столичних (Київський національний академічний театр оперети (Київський академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра та інші). Наприклад, спонсорами Харківського національного академічного театру опери і балету ім. М.В. Лисенка виступають ПАО «Концерн АВЭК и Ко», ТОВ «Хлібокомбінат Кулінічі», Радіо «Ретро FM. 90.4», інтернет-портал «Інформ-Бюро»; спонсорами Національного художнього музею України в м. Києві є Фондація «СТЕД-ЛІ Арт», Креативне агентство «GANKAFILM», Громадське об'єднання «New Vision Production», Молочна компанія «ГАЛИЧИНА», «КУНСТТРАНС Україна», Креативне агентство «СТУДІО7». Ці та інші спонсорські організації спільно з меценатами і грантодавцями беруть участь у виставкових, реставраційних, видавничих та освітніх проєктах. Багато концертів проходить за підтримки спонсорів, наприклад, 22 серпня 2017 року в банкетному домі «Ренесанс» у м. Одеса відбувся п'ятий ювілейний благодійний концерт «Даруй добро» за мотивами казки Льюїса Керролла «Аліса в Країні див», де разом з артистами в концерті брали участь діти, які перемогли онкологічні та інші тяжкі захворювання. Одним із головних спонсорів концерту стала компанія «Ескарро». Отже, спонсори організують опікунські ради, допомагають фінансами і зв'язками, дають змогу користуватися своїм ім'ям під час реклам або зборів коштів. Залучення великих компаній служить гарантом благополуччя закладу культури, успішності культурного заходу, адже розвиток культури і збереження спадщини минулого неможливі без значних вкладень капіталу.

Висновки. Сьогодні сучасне українське меценатство та спонсорство стимулюється державою недостатньою мірою, у зв'язку з чим цільова благодійна діяльність і соціальні програми не викликають великого ентузіазму у представників бізнес-структур. Ця проблема неодноразово обговорювалася не тільки на засіданнях різних асоціацій підприємців, на численних форумах благодійників, але й на парламентських слухан-

нях у Верховній Раді України. Одним із пріоритетних напрямів державної підтримки благодійної діяльності, меценатства та спонсорства має стати ефективне використання податкових стимулів, які можуть розглядатися як вираження визнання державою меценатства, спонсорства та благодійності загалом.

Меценатство і спонсорство, що стимулюється законодавством, можуть стати елементом його подальшого морального вдосконалення. У зв'язку з цим важливо усвідомлювати, що в нинішніх українських умовах роль держави в галузі розвитку меценатства і спонсорства залишається провідною. На наш погляд, саме держава повинна визначати пріоритети благодійної діяльності меценатів, спонсорів створюючи при цьому оптимальний правовий, податковий та інформаційний простір для забезпечення її ефективності.

Список використаних джерел:

1. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навч. посібник. К.: «Атіка», 2008. 624 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. Т. 1: Загальна частина / Редколегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. К.: ТОВ Видавництво «Юридична думка», 2007. 592 с.
3. Стариков Ю.Н. Курс общего административного права: в 3 т. Т. 1: История. Наука. Предмет. Нормы. Субъекты. М., 2002. 728 с.
4. Габричидзе Б.Н., Чернявский А.Г. Административное право России. М.: «Велби». 2-е изд., перераб. и доп., 2015. 680 с.
5. Елистратов А.И. Административное право: лекции. М.: Тип. И. Д. Ситина, 1911. 256 с.
6. Архипов С.И. Субъект права: Теоретическое исследование: дисс. ... д-ра юрид. наук. Екатеринбург: РГБ, 2006. 469 с.
7. Ямпольская Ц.А. Субъекты советского административного права: автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук. М., 1958. 284 с.
8. Евтихийев И.И. Административное право СССР. М.: «Госюриздат», 1946. 302 с.
9. Петров Г.И. Советское административное право. Часть общая: Учеб. пособ. Л.: Изд-во ленингр. ун-та, 1960. 344 с.
10. Петров Г.И. Сущность советского административного права. Л.: Изд-во ЛГУ, 1959. 184 с.
11. Кивалов С.В. Адміністративне право України: навч.-метод. посібник. О.: «Юрид. л-ра», 2002. 312 с.
12. Чичерин Б.Н. Философия права. СПб.: «Наука», 1998. 656 с.
13. Магази́нер Я.М. Общая теория права на основе советского законодательства. Правоведение. СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2000. № 3. С. 102–105.
14. Афанасьев В.С. Правовые отношения. Общая теория права и государства / Под ред. В.В. Лазарева. М., 2000. С. 233.
15. Бабаев В.К. Общая теория права: краткая энциклопедия. Н. Новгород, 1998. 203 с.
16. Бахрах Д.Н. Индивидуальные субъекты административного права. Государство и право. 1994. № 3. С. 16–24.
17. Спиридонов Л.И. Теория государства и права: учебник. М.: Статус ЛТД+, 1996. 304 с.
18. Махина С.Н. Управленческий и административный процессы: проблемы теории и перспективы правового регулирования: дисс. ... канд. юрид. наук. Воронеж, 1998. 232 с.
19. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. К.: «Юрінком Інтер», 2003. 544 с.
20. Авер'янов В.Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики: монографія. К.: «Факт», 2003. 384 с.
21. Галу́нько В.В., Олєфі́р В.І., Пихтін М.П. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку ХХІ століття): монографія / За заг. ред. В.В. Галу́нька. Херсон: ВАТ «Херсонська міська друкарня», 2010. 320 с.

22. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 5 липня 2012 року № 5073-VI. Офіційний вісник України від 12 січня 2013 року. № 9. Стор. 9. Ст. 325. Код акта 65660/2013.

23. Сербин Р.А. Публічно-правове адміністрування благодійництва в Україні: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07. Харківський національний університет внутрішніх справ, 2016. 42 с.

24. Модельний закон щодо меценатства та спонсорства, прийнятий на тридцятomu пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД № 30-9 від 3 квітня 2008 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_i44.

25. Про рекламу: Закон України від 3 липня 1996 р. № 270/96-ВР. Відомості Верховної Ради України від 24 вересня 1996 року. № 39. Ст. 181.

УДК 342.7

СТАДІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО НАГОРОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНИМИ НАГОРОДАМИ

Деревінський Максим Петрович,
аспірант
(Науково-дослідний інститут
публічного права, м. Київ, Україна)

У даній науковій статті здійснено загальну характеристику стадій адміністративного провадження з нагородження державними нагородами. Акцентовано на необхідності підняття іміджу найвищої державної нагороди. Запропоновано внести зміни до закону України «Про державні нагороди України».

Ключові слова: стимул, державна нагорода, орден, медаль, заохочення, мотив, мотивація.

STAGES OF ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS FOR THE AWARDING OF STATE AWARDS

Derevinsky Maksym Petrovych,
graduate student
(Research Institute of Public Law,
Kyiv, Ukraine)

In this scientific article a general description of the stages of administrative proceedings for the awarding of state awards has been made. The emphasis is on the need to raise the image of the highest state award. It is proposed to amend the Law of Ukraine "On State Awards of Ukraine".

Key words: incentive, state award, order, medal, promotion, motive, motivation.

Постановка проблеми. Державні нагороди – це не просто металеві брязкальця, а еквівалент заслуг, за яким їх отримано, тому вони повинні бути гідними цих заслуг, бути предметом гордості нагороджених. Багато століть ордени й медалі – невід’ємні атрибути кожного суспільства, які відображають його зміни: замість монархічних